

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
w Kielcach
Czytelnia Czasopism

WIELKANOC
w tradycji i obyczaju

Katalog wystawy

Ze zbiorów WBP w Kielcach

Kielce marzec-kwiecień 1996

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

w Kielcach

Czytelnia Czasopism

WIELKANOC

w tradycji i obyczaju

Katalog wystawy

Ze zbiorów WBP w Kielcach

Kielce marzec-kwiecień 1996

Scenariusz ,opracowanie katalogu
i kserokopie:

Danuta Brzoza, Lidia Gilewska, Iwona Majewska
pod kierunkiem Ewy Piotrowskiej

Wstęp: Lidia Gilewska

Oprawa plastyczna: Edward Biela

Miejsce ekspozycji:

Czytelnia Czasopism WBP

Kielce ul.Pocieszka 17

84 Wyd. WBP

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Kielcach

Rynek 5 25-303 Kielce

Tel.470-74

"Nie każdej niedzieli Wielkanoc"
(przysłowie polskie)

Wielkanoc- to najstarsze i najważniejsze święto w chrześcijańskim roku liturgicznym w Polsce i na świecie, poświęcone pamięci zmartwychwstania Chrystusa. Termin obchodzenia święta ustalono w 325 r. na soborze nicejskim, nawiązując do żydowskiego święta Pascha, na pierwszą niedzielę po pierwszej wiosennej pełni księżyca, to jest między 22.III a 25.IV.

Wielkanoc jest poprzedzona wielkim postem 40-dniowym, którego ostatni tydzień zwie się Wielkim Tygodniem. Zarówno same święta, jak i okres przedświąteczny, to czas o szczególnie bogatej obyczajowości. Jest to przy tym obyczajowość najwyraźniej inspirowana przez religię katolicką i bardziej niż kiedy indziej związana z obrzędami kościelnymi, choć sporo w niej również elementów ludowych. Do dziś w Kalwarii Zebrzydowskiej można oglądać mające bogatą historię widowisko pasyjne. Przez cały Wielki Tydzień misterium to rozgrywa się na Drodze Krzyżowej wiodącej wokół kościoła Matki Boskiej Anielskiej i klasztoru bernardynów.

W dawnej Polsce w Niedzielę Palmową połykano bazie wierzbowe, uznając to za sposób na zapewnienie sobie dobrego zdrowia. Na pamiątkę wjazdu Jezusa do Jerozolimy ruszały procesje oprowadzające drewnianą postać Chrystusa jadącego na ośle, umieszczoną na wózku. W Wielką Srodę topiono Judasza w postaci kukły ze słomy- symbol zdrady i śmierci. W Wielki Czwartek cichy dzwony kościelne, a głos oddawano klekotkom. Na rozstajnych drogach zapalano wiązki drzewa mające zgodnie z wierzeniami ogrzać zmarłych. Niektórzy biskupi i magnaci na znak pokory umywali nogi dwunastu starcom suto ich potem obdarowując. W Wielki Piątek odbywały się procesje zakapturzonych biczowników śpiewających o męce Pańskiej. Dwa ostatnie dni Wielkiego Tygodnia- Piątek i Sobota to przede wszystkim odwiedzanie kościołów i grobów Chrystusowych. W Wielką Sobotę urządzano też pogrzeb postnego żuru, a uprzykrzonego śledzia wieszano na drzewie.

Wiele z tych obyczajów przetrwało wieki w swojej pierwotnej bądź nieco odmienionej formie. Do dziś na Święta Wielkanocne przygotowuje się wiele

tradycyjnych potraw i wypieków według przepisów przekazywanych przez pokolenia, a przede wszystkim zdobione różnymi sposobami, wielobarwne jajka. Dekorację stołu stanowią baranki, kurczątka i zajączki (z cukru, czekolady, ciasta i innych tworzyw) a także gałązki bazi wierzbowych, zielonej borowiny, rzeżucha i kolorowe palmy. Spożywanie poświęconych w Wielką Sobotę potraw rozpoczyna niedzielne, uroczyste śniadanie, podczas którego wszyscy dzielą się święconym jajkiem. Do zwyczajów ludowych związanych ze Świątami Wielkanocnymi należą: Śmigus-Dyngus, chodzenie z kurkiem lub traczykiem, festyny ludowe np. Rękawka.

Cały ten okres przygotowań i świętowania Wielkiejnocy staramy się pokazać na naszej wystawie. Eksponujemy artykuły i ilustracje z czasopism z II połowy XIX wieku i współczesnych, co pozwala na ciekawe zestawienie historii z dniem dzisiejszym. Prezentujemy materiały dotyczące tradycji świątecznej na świecie- w tym "Wielki Tydzień w Rzymie"- jednak najwięcej miejsca poświęcamy Wielkanocy w Polsce. Uzupełnieniem całości jest zestaw pocztówek, które zgodnie ze zwyczajem wysyłane są z najlepszymi życzeniami do rodziny i przyjaciół.

Wesołego Alleluja

Gablota I

1. Różnorodność tradycji. Dlaczego Wielkanoc jest świętem ruchomym? // Krzysztof Gołębiowski // **Za i Przeciw** .- 1991, nr 6, s.6-7, fot.
2. Opisanie zwyczajów świątecznych u nas. | Fragment |: Wielki Piątek, Wielkanoc w Rzymie, Rezurekcja i Święcone// **Józefa Unger Kalendarz Warszawski Popularno-Naukowy Na Rok...1852** ,s.14-15
3. Poświęcenie baranków w Rzymie. | Rycina i objaśnienie | // **Tygodnik Ilustrowany** .- 1871, nr 171, s.168
4. Wielki Tydzień w Rzymie. | Fragment | / przez Ludwika Celler ; Procesjonalny pochód Ojca Świętego w kościele Św. Piotra. | Ilustracja | ; Łoża; Ojciec Św. udzielający błogosławieństwo. | Kserokopia ilustracji ze str.137 | // **Kłosy** .- 1869, nr 194, s.132-133, il.
Dot. papieża Piusa IX , pontyfikat 1846-1878

Gablota II

5. Wielki Tydzień w Rzymie/ (hk); zdjęcia Andrzej Kossobudzki // **Za i Przeciw** .- 1988, nr 13, s.6
6. Triduum Paschalne w Rzymie/ Hubert Jerzy Kaczmarek ; Fot. Andrzej Kossobudzki-Orłowski // **Za i Przeciw** .- 1985, nr 14, s.6-7, fot.
7. Wielki Piątek w Bazylice Św. Piotra. Wielki Tydzień Ojca Świętego. | Zestaw zdjęć na rozłożonej okładce | / Fot. A. Bujak, Felici // **Za i Przeciw** .- 1981, nr 15, s.1,24

Gablota III

8. Pascha prawosławna / Marian Bendza // **Za i Przeciw** .- 1984, nr 18, s.6, fot.
9. Wielkanoc na świecie / MIS // **Mój Dom** .- 1992, nr 4, s.8-9, fot.
10. Cały świat świętuje Wielkanoc // **Burda** .- 1992, nr 3, s.94-95, fot.

11. Na Świętej drodze; z podróży po Ziemi Świętej. Korespondencja własna / Sylwester Grzybowski
Niedziela Palmowa. | Wiersze | / Ewa Szelburg Zarembina // **Za i Przeciw**
.- 1979, nr 14, s.12-13, fot.

Gablota IV

12. Kwietnia niedziela / rys.E.M.Andriolli'ego // **Tygodnik Ilustrowany** .- 1877, nr 65, s.180
13. Palenie cierni przed katedrą Św.Jana w Warszawie / rysunek oryginalny C. Jankowskiego // **Tygodnik Ilustrowany** .- 1885, nr 118, s.216-217
14. Popielec | / rys. E.M. | Andriolli // **Kłosa** .- 1874, nr 451, s.113

Gablota V

15. Palmowa Niedziela w Łyse na Kurpiach / zdjęcia Jan Hausbrandt // **Za i Przeciw** .- 1983, nr 13, s.24
16. Kodeńska Droga Krzyżowa / H.W. ; fot.Jarosław Maciej Stachowicz // **Za i Przeciw** .- 1987, nr 15, s.12-13, fot.
17. Misterium Męki Pańskiej / (Tek) ; fot.Adam Bujak // **Za i Przeciw** .-1980, nr 13, s.9, fot.
18. Wielki Piątek w Pietrowicach / fotoreportaż Bogdana Kułakowskiego // **Panorama** .- 1995, nr 15, s.7

Gablota VI

19. Wielki Tydzień: Obchód pamiątki grobu Zbawiciela ; Procesja rezurekcyjna w małym miasteczku / rysował E.M.Andriolli // **Tygodnik Ilustrowany** .- 1874, nr 327, s.212-213
20. Kwesta Wielkanocna / rysował A.Brzostek // **Kłosa** .- 1890, nr 1292, s.209

21. | Wielkanoc | / układ i rysunek H.Pillatego // **Tygodnik Ilustrowany** .- 1869, nr 65, s.145

Gablota VII

22. Niedziela Wielkanocna Zmartwychwstania Pańskiego ;Zmartwychwstanie.
| Ilustracja | / Giovanni Bellini // **Za i Przeciw** .-1980, nr 14, s.6-7
23. Zmartwychwstanie: fragment "Jezusa z Nazaretu"; | Wiersze :| Ludzkość,
Obudzimy się kiedyś po życiu...,Requiem / Roman Brandstaetter; fot.Te-
resa Żółtowska // **Za i Przeciw** .- 1986, nr 13/14, s.16-17, fot.
24. Spotkanie w drodze do Emaus.| Fragment | / Alfons Skowronek
Pan i Maria z Magdali / (EG) // **Za i Przeciw** .- 1989,nr 13,s.6-7,fot.

Gablota VIII

25. Bez rodziny / rysunek oryginalny Ksaw.Pillatego
Kurek wielkanocny / rysunek oryginalny Masłowskiego // **Tygodnik Ilu-
strowany** .- 1883, nr 12, s.188-189
26. Wielkanoc / układ i rysunek Kossaka // **Tygodnik Ilustrowany** .- 1868,
nr 15, s.175
27. Staropolskie święcone / skomponował i rysował Polkowski,rytował Styfi//
Tygodnik Ilustrowany .- 1859, nr 28, s.245

Gablota IX

28. Przedświąteczne sprzątanie: porady z szuflady / (R.K.) // **Magazyn Ro-
dzinny** .- 1991, nr 203, s.38
29. Wizerunek rodzimego obyczaju Święta Wielkanocne w tradycji staropol-
skiej XVII wieku / Wanda Roszkowska
Święcone w Choczołowie.| Zdjęcia | // **Za i Przeciw** .- 1979, nr 15, s.18-
19

30. Tradycja w moim domu: opowieści prawdziwe. | Fragmenty relacji // Jędrzej Kitowicz i in. // **Magazyn Rodzinny** .- 1989, nr 179, s.22-23
 31. | Baba wielkanocna. Zdjęcie na okładce // fot. Jerzy Mańkowski // **Poradnik Domowy** .- 1992, nr 4, s.1
 32. Kuchnia biblijna: podróże z widelcem i łyżką. | Fragment // Tadeusz Ol-szański ; rys.Piotr Giersz // **Uroda** .- 1995,nr 4, s.134
 33. Wokół tradycji. Wielkanocne szaleństwo .| Fragment | / Magdalena Gumkow-ska; zdj. Andrzej Zborski // **Spotkania z Zabytkami** .- 1995, nr 4, s.28, fot.
 34. Staropolskie święcone. / Fragment z pamiętnika Anny z Działyńskich Poto-ckiej // **Poradnik Domowy** .- 1994, wyd.specjalne,kwiecień, s.4-5, fot.
 35. Święcone / Elżbieta Lechowicz; rys.Stefan Berdak // **Przekrój** .- 1995, nr 16, s.53
- Gablota X**
36. Ja i mój garnek: Wielkanoc. | Fragment | / Piotr Kuncewicz // **Pani** .-1995, nr 4,s.108-109
 37. Życie jest...pyszne: Wielkanoc. | Ciasta świąteczne ;fot. | / **Burda** .- 1993, nr 3, s.108-109
 38. Spragnione żołądki po 40-dniowym poście: symbolika świątecznych przys-maków / Sławomira Mróz w oparciu:"Powtarzać czas początku" Anny Zadro-żyńskiej // **Przegląd Świętokrzyski** .- 1994, nr 4, s.12
 39. Rozkosze podniebienia: klasyczne potrawy wielkanocne, świąteczne przy-smaki | fot. | / **Burda** .- 1992, nr 4, s.108-109
 40. Prima Aprilis: obyczaje / Maria Ziółkowska // **Zwierciadło** .- 1995, nr 4, s.28

41. Triumf baranka nad kurczęciem / Katarzyna Sieklucka ; fot.Marek Szymański // **Kobieta i Życie** .- 1995, nr 15, s.6, fot.
42. Targowisko różności wielkanocne. | Oferta handlowa | / wybór i stylizacja Marta Gosk ; zdjęcia Agencja Piękna // **Twój Styl** .- 1993, nr 4, s.164-165
43. Słodkości z Hortexu. | Przepisy na ciasta świąteczne; fragment | / zdjęcia Jerzy Mańkowski // **Poradnik Domowy** .- 1993, nr 4, s.30

Gablota XI

44. Ozdoby i smakołyki / aranżacja Joanna Sławińska ;zdj. Paweł Górecki // **Poradnik Domowy** .- 1994, nr 4, s.24-25
45. Ozdoby wielkanocne / zdj.Paweł Górecki // **Poradnik Domowy** .- 1993, nr 4, s.24-25
46. Zielony stół / Marzena Jeżewska // **Poradnik Domowy** .- 1995, nr 4, s.28-29, fot.
47. Kurs obrazkowy: pisanki. | Fotografie i opis wykonania pisanek | // **Burda** .- 1991, nr 3, s.108-109
48. Wielkanocne różności. | Przepisy na potrawy świąteczne; fragment | / przygot. Maja Porajska // **Kobieta i Styl** .- 1995, nr 4, s.100-101, fot.
49. O wyższości Wielkiejnocy: książka kucharska. | Fragment | / Maria Lemnis, Henryk Vitry // **Twój Styl** .- 1995, nr 4, s.176-177, fot.

Gablota XII

50. Obchód Rękawki w Krakowie / rysował Pillati, rytował Hahle w drzeworytni Tygodnika; Krakowskie wspominki: Rękawka | Kserokopia fragmentu tekstu | // **Tygodnik Ilustrowany** .- 1860, nr 34, s.303-304
51. Szmigus/ rys. E.M.Andriolli // **Tygodnik Ilustrowany** .-1876, nr 17, s.260

52. Traczyk krakowski; Śmigust / układ i rysunek Kostrzewskiego; Obrazy krakowskie: Świątniczenie. | Kserokopia fragmentu tekstu || **Tygodnik Ilustrowany** .- 1862, nr 133, s.144, 146

